

НОВА СВѢТЛИНА.

ВЪ ОБЛАСТЬТА НА ЧУДЕСНОТО

Статия отъ Емиль Готье.

(„Figaro“ № 323, 1889 год.)

Явлениата на хипнотизма и внушениата, ако и да сж стари, както и свѣта, така неотколѣ и неочаквано се втѣргнаха въ светилището на правовѣрната наука, щото най-строгитѣ и жреци, като не сж могли да навикнахтъ на тѣхъ, готови сж да ги считатъ за винаги, като прѣдѣлъ на познаваемото и възможното. Между това, други явления, съ още по странно характеръ: дѣйствиe на лѣкарски вѣщества на разстояние, умствено прѣдавание на мисълта, мисленно внушение и пр. стоѣхтъ вече на прага на запрѣтеното светилище, като искатъ достъпъ въ него; съврѣменната наука, като се чувствува безсилна да имъ даде какво-и-да-е обяснение, не се рѣшава да ги признае. Но тѣ, като научно-проврѣшени факти, толкова малко подлѣжѣхтъ на отрицание, както и всемирното притегляние, прѣдаванието на енергиата и прсч. отколѣ отъ всички признато, безъ да се глѣда на това, че и до днесъ никой още не може да ги обясни. Може би че явлениата, които смушаватъ науката сега, като напр.: животиний магнетизмъ, и други, утрѣ ще се считатъ за нѣщо общезвѣстно.

Но всичкитѣ тѣзи факти — колкото и да сж аномални въ очитѣ на правовѣрната наука, сж нищо въ сравнение съ мъглива миръ отъ непознати явления, които сж се натру-

нали въ най-послѣдната прѣграда на нашитѣ понятия и които сж не само не обяснени, ами и съвсѣмъ необясними.

Тѣ сж цѣла масса, като: рѣкакъвъ видъ трокания и странини вибрации, произходящи безъ каквото и да би било мускулно или механическо дѣйствие; самопроизволно движущитѣ се прѣдмети, които отговарятъ разумно, посредствомъ условни знакове, на прѣдложени въпроси; тежки тѣла, които се повдигатъ на въздуха, и които се държатъ въ него, въ прѣвн законъ за притегляването; моливи, които пишатъ сами; музикални инструменти, които сами по себе си свирятъ разнообразни арии..... или пъкъ материални прѣдмети, които внезапно изчезватъ, като се *дематериализиратъ* и по-диръ изново се появяватъ, при схитѣ фантастически условия, безъ да се ни най-малко измѣнятъ отъ нжуването си въ овзи свѣтъ.

Или още друго: лица, единъ другому съвършенно непознати, захипнотизирани всѣко отдѣлно, телепатически си размѣнятъ прѣзъ расстояние внушенитѣ имъ образи и осѣщания... А други субекти, надарени съ исключителни свойства—маги, факири, медиуми, чудотворци, подъ влиянието на екстаза *sui generis*, издигатъ се на горѣ и се държатъ въ въздуха, четятъ прѣзъ непрозрачна връска, или, даже, прѣзъ стѣни, творятъ на езици, които никога не сж изучавали, и правилно разсждаватъ за прѣдмети, които по-отрано имъ сж били неизвѣстни. Или позволяватъ да ги заравятъ въ земята и слѣдъ нѣколко дни, а даже и мѣсеци, ставатъ отъ гроба, като че нищо не е ставало. Сжитѣ чудотворци викатъ духоветѣ на умрѣлитѣ и бѣсѣдватъ съ тѣхъ, като съ живи.

Много лица усѣщатъ темни прѣдчувствия, които впоследствие се оправдаватъ, виждатъ сънища, съотвѣтствующи на неизвѣстната тѣмъ дѣйствителностъ, виждатъ видѣния, т.е. въ бодрото нѣ състояние се явяватъ умрѣлитѣ имъ сродници и познати.

Най-послѣ най-невѣроятното: нѣкакви си признаци, духове, привидения, материализирани до такава степенъ на реалността, щото ставатъ достъпни на всичкитѣ чувства на присѣтствующитѣ при материализацията, безъ да се исключва и осѣщанието. Тѣзи материализирани признаци *могатъ дори*

да оставятъ слѣди отъ явяваието си на фотографически плстинки, или въ отпечатъци на глина или на воскъ.

Струва се, че тѣзи явления до толкова сж фантастични, до толкова недостъпни на здравия разумъ, щото не ще се намъри чедовѣкъ, способенъ да признае въ тѣхъ нѣщо друго, освѣнъ шарлатанство или блънувание на боленъ мозъкъ. И при всичко това утвърждаватъ ги масса свидѣтели очевидци, хора просвѣтени, уважаеми, здрави съ тѣло и душа, на които думитѣ ний сме привикижли да вѣрваме.

И ето Спиритизмътъ — врѣме е вече да го назовемъ по име, — захваща да иска право на гражданство въ областта на положителното знание. Баснитѣ на които се той основава, прѣдъ нашитѣ очи се подхвърлятъ на научно изслѣдвание по най строгъ експерименталенъ методъ и тържественио се признаватъ за напълно реални факти, и то не отъ нѣкакви си духовидки, иллюминати или психопатически субекти, а отъ лица най-много познати въ учения свѣтъ, като: отъ знаменития английски физикъ Уилямъ Круксъ, великия руски химикъ Бутлеровъ, Алфредъ-Россель-Уоллестъ, който раздѣля съ Дарвина славата на великото откритие, Цюлнера, извѣстенъ лейпцигски профессоръ, членъ корреспондентъ на парижския институтъ и най-послѣ отъ доктора Поль Жибе, единъ съ нѣй-добритѣ ученици на Пастеора, добръ извѣстенъ на учения свѣтъ.

По-голямата частъ отъ горѣприведенитѣ фактове сме заимствували отъ смутивпата мнозина книга на Поль Жибе *Le spiritisme et le Fakirisme accidentals*, която служи, като протоколъ на неговитѣ собствени опити и наблюдения надъ извѣстния медиумъ, Следъ, книга която едвамъ не подхвърли Поль Жибе, безъ да се гледа на ученитъ му заслуги, на отлъчвание отъ мандаринитѣ на Сорбона и Факултета.

По какво право ний смѣемъ да отказваме *à priori* или да замълчаваме това, което при настоящия обемъ на нашитѣ знания ний не сме въ състояние още да обяснимъ? По какво право ний обявяваме за лъжливо всичко, което не можемъ да разберемъ? Колкото я да е обширна нейната областъ, колкото

и да сж чудесни нейнитѣ завоевания, но все пакъ съврѣ-
менната наука не смѣе да утвърждава, че тя е казала вече
последната си дума, че е проникнхла всичкитѣ тайни на
природата, установила тази форма, въ която необходимо трѣбва
да се лѣжтъ всичкитѣ бѣдщи възможности.

Въ всичкитѣ врѣмена се намирахх хора, които по своя-
та кжсогледностъ и самомнѣние, склонни бѣхх да мислѣтъ
и даже да изказватъ, че съврѣменното имъ челоуѣчество е
достигнхло границитѣ на възможното знание и цивилизация,
да противопоставятъ *Exelsior* на смѣлитѣ новаци своето *pes
plus ultra* на хора, напълно удовлетворени. За щастие на
челоуѣчеството, никога не е имало недостатѣкъ отъ „яснови-
дещи“ лошо дисциплинирани, всѣкога готови да прѣскачхтъ
въ заурѣтената прѣграда. Ако не бѣхх тѣ, слънцето и до
сега щѣше да се върти около земята, ний щѣхме да про-
дължаваме да вѣрваме— *quia absurdum* — въ флогистона, не-
измѣняемостта на видоветѣ и т. н., и всичкитѣ откритиа и
чудеса на съврѣменната наука щѣхх за винаги да бѣдхтъ
изгубени за насъ.

И така фактитѣ сж на лице; утвърждаватъ ги такива
хора, като Круксъ, Уоллесъ, Бутлеровъ, Цьолнеръ, Поль
Жибе и много други. Неотколѣ трима извѣстни английски
писатели въ своята книга „*Phantasmes of the living*“, приведоха
повече отъ седемстотинѣ наблюдения отъ тайнствянната
область. Не щѣше ли да бѣде най-крайна нелѣпостъ да прѣд-
положимъ, че всичкитѣ тѣзи толкова извѣстни учени сж се
намирали въ продължение на много години подъ влиянието
на нѣкаква си непонятна галлюцинация, която, като е пора-
зила едната страна на тѣхния интелектъ, оставила е другитѣ
неприкосновенни и толкова блѣстящи и плодотворни, както
и по-прѣди? Тогава трѣбваше и да допустнемъ, че очарова-
нието се распространява дори и на фотографическитѣ пла-
стинки и на самопишущитѣ урѣди. Не сме ли повече въ
право да заключимъ, че тѣзи факти сж нова область на зна-
нието, не подозрѣваема до сега отъ науката, че невѣроят-
ността имъ въ нашиа разумъ въ значителна степенъ зависи
отъ неговата истинска слабостъ, отъ недоразвитието на на-
шитѣ чувства и способността да възприемаме?

Подиръ обстоятелствено историческо и критическо изложение на окултическитѣ явления, докторъ Жибе отиде още по нататъкъ въ своята нова книга, която произвежда още по-силно впечатление — *L'analyse des choses* — той храбро се мъчи да даде нѣкакво обяснение на тѣзи чудни фактове*).

Къмъ какво заключение ний, най-послѣ, трѣбва да дойдемъ? Ще обяснимъ тѣзи фактове по примѣра на Поль Жане ли съ нѣкакво си раздвоение на личността, както прави той въ книгата си „*Automatisme psychologique*“, или заедно съ Г.-де-Рота ще припишемъ всичко на психическата сила, като на най-висша форма на електричеството; или ще признаемъ *пластическия посредникъ* на Кудуорса? Ако ли не това, ще повикаме на помощ ефира, зарящата материя, самовнушението, най-послѣ безсѣзнателното, както това прави Едуардъ Хартманъ. Но всичкитѣ тѣзи опитвания да се разрѣши неразрѣшимото, като се включи тукъ и „*комматериализацията*“ и „*абматериализацията*“ на Д-ра Жибе, ще бждѣтъ само думи, които не удовлетворяватъ нашия разумъ на хипотезата. Единствения изходъ отъ лабиринта на нищо не говорещитѣ обяснения, това е да туримъ по примѣра на автора на „*Ураниата*“ (последното произведение на астронома, Фламариона) подъ всичкитѣ неразрѣшени въпроси въпросителни знакове.

На нашитѣ пъкъ учители, първитѣ хора на знанието, лѣжи дългътъ да искубнатъ отъ Сфинкса неговата тайнствена загадка, да прѣпрѣчатъ мостъ отъ съврѣмненната наука къмъ науката на бждщето. Тѣ сж длѣжни, по своето отговорно положение като ръководители на обществото, да се откажатъ отъ своитѣ прѣмълчавания и нечестни подигравки, съ които сж се отмѣзвали до сега отъ този труденъ въпросъ. Да, тѣ сж длѣжни да пристѣпятъ къмъ неговото толкова сериозно изслѣдване, колкото е сериозно неговото значение за човѣчеството. Дойде вече врѣме да се прѣкрати смѣтката съ евѣгътъ на чудесното, съ въпроситѣ на свѣрхчужденната психология, и веднѣжъ за всѣкога да се рѣши, какво се

Ст. отдѣлни глави отъ тѣзи книга запознахме читателитѣ си подъ заглавие: „Тайнственната физиология, като наука на бждщето“.

Редакцията.

крие подъ тѣзи нови факти: зародишъ ли е, както утвърждава това докторътъ Жибе, на нова наука, съ нови бескрайни кръгозори, или пъкъ всячкитъ тази чудесни факти сж нищо друго, освѣнъ огромна мистификация, на която е мѣстото въ лудницата.

Долнитѣ духове.

(Леона Денизъ)

(Прѣводъ отъ френски)

Чистий Духъ носи въ себе си свѣтливата и благополучието; тѣ го придружаватъ вредъ; тѣ сж една часть отъ неговото нещѣло сжщество. Тѣй сжщо, грѣшниятъ духъ влѣче съ себе си ношгата, наказанието и безчестиата. Страданията на злитѣ души, ако и да не сж материални, не сж по малко голѣми. Адътъ е едно измислено мѣсто, едно произведение на мечтанието, едно плашило, нужно за тѣзи, които сж още въ дѣтство, но, въ всѣки случай, нѣма нищо сжществено. Съвсѣмъ друго е поучението на Духоветѣ, относително до смущениата на бѣдѣния животъ; прѣдположението нѣма никакво участие.

Тѣзи страдания, дѣйствително, се описватъ отъ самитѣ тѣзи, които ги търпѣтъ, както други идятъ да ни опишатъ пъкъ тѣхното наслаждение. Тѣ не сж чаложени отъ нѣкоя произволна воля. Никаква присѣда не е произнесена. Духътъ прѣтърпѣва естественитѣ слѣдствия на дѣлата си, които като се възвръщатъ върху него, го прославятъ или утѣкчаватъ. Человѣкъ страда въ живота задъ гроба, не само че е направилъ зло, но тоже отъ немарението си и отъ слабостята си. Съ една дума, животътъ е негово дѣло; той е такъвъ, какъвто го е измайсторилъ самъ той съ собственитѣ си рѣцѣ. Страданието е нераздѣлимо отъ несвършенното положение; то намалява съ напрѣдка и исчезва, когато Духътъ побѣди материята.

Наказанието на недобрия Духъ слѣдва не само въ духовния животъ, но още и въ идущитѣ си прѣбраждания, които го влекатъ къмъ по-долни свѣтове, дѣто сжществуванието е безнадежно, дѣто болката царува. Тѣзи сж свѣтоветѣ, кои-

то може да нарече нѣкой адове. Земята, въ нѣкои отношения, може да се счете между тѣзи свѣтове. А около тѣзи свѣтове, плаватъ множество темни назадничеви Духове, като чакатъ часа на своето прѣбраждане.

Ний видѣхме до колко е трудно и продължително, пълно отъ смущение и тегостъ, тѣлесното видоизмѣнение за Духа, който е владенъ въ страститѣ си. Иллузиитѣ на земниа животъ слѣдватъ за него въ продължение на много години. Не въ положение да съзнае положението си и да скъсва вѣрскитѣ, които го държатъ, като никога не е въздигналъ разума си, ни сърдцето си по-нататъкъ отъ крѣга на своето съществуване; той слѣдва да живѣе по същия начинъ, както прѣди смъртта, подчиненъ на своитѣ привычки и наклонности, като се ядосва, че неговитѣ съсѣди не искатъ ни да го виждатъ, ни да го чуватъ, като се скита наскърбенъ и неспокоенъ, безъ цѣль и безъ надѣжда въ тѣзи мѣста, които му сж познати. Това сж *душитѣ подъ страданіе*, на които дълго врѣме присѣтствието имъ бѣше съмнително въ нѣкои мѣста, и на които дѣйствителността се открива, ката день подъ многочисленни и шумливи явления.

Положението на Духа подиръ смъртта, произхожда единствено отъ желаниата и вкусовѣтъ, които той е завардилъ въ себе си. Този, който е поставилъ всичкитѣ си веселби, всичкото си благополучіе въ нѣщата на този свѣтъ, въ земнитѣ имена, страда страшно, слѣдъ като се лиши отъ тѣхъ.

Всѣко страстие носи наказанието си съ себя си. Силно бива отчаянието на скъперника, който гледа да се прѣскачъ златото и събранитѣ му имоти чрѣзъ неговитѣ грижи. Въпрѣки всичко, той е тамъ владенъ подъ едно страшно безспокойствие и една неисказана яростъ.

Подъ едно и също съжеление се нахождатъ силнитѣ и гордѣливитѣ — тѣзи, които сж прѣкалили съ своето имение и съ своитѣ чинове, като прѣзиратъ малкитѣ и прѣтѣсняватъ слабитѣ. За тѣхъ, нѣма вѣки покорни придворници, ни пакъ прилѣжателнитѣ слуги, още по-малко великолѣпни кѣщи и облѣкла. Съблѣчени отъ всичко това, що съставляше тѣхното земно величие, уединението и лишението ги чака въ про-

странството. Ако се обиколѣтъ отъ нѣкое множество, то е да ги смути въ тѣхната гордостъ и да ги подиграе.

Още по страшно е положението на лютитѣ и грабители Духове, на криминалнитѣ отъ каквато и да е степенъ, на тѣзи които сѣ били причина на кръвопролитие или сѣ тъпкали справедливостта. Плачоветѣ на тѣхнитѣ жертви, проклинанията на вдовицитѣ и на сирачетата, заглушаватъ имъ ушитѣ въ едно продължително врѣме, което е за тѣхъ вѣчностъ. Иронически и застрашителни сѣнки го окръжаватъ и ги слѣдватъ непрѣстанно. За тѣхъ не съществува никакво спокойствие, ни пѣкъ скривалище; напраздно тѣ търсятъ спокойствие да забравѣтъ. Постъпването имъ въ единъ теменъ животъ, нещастieto, унижението, робството, могатъ само да омегчѣтъ злинитѣ имъ.

Нищо неможе се сравни съ срама и съ страхотиата на душата, която гледа непрѣстанно да се исправѣтъ прѣдъ нейшъ грѣшни същества, сцени отъ убийство и отъ грабежъ; тя се чувства, като отвѣждѣ открита и освѣтена отъ една свѣтлина, която съживява най-тайнитѣ ѣ напомнювания. Спомнюванието, този силенъ остень, ѣ гори и раскъса! Когато познава това страдание, той проумѣва и благославя божие то провидѣние, което го е избавило въ врѣмето на земния животъ и тѣй му е дало, съ душевната тишина, една по-голяма свобода на дѣйствие, за да се старае за своето усъвършенствование.

Егоиститѣ, исклучително тѣзи, които се занимаватъ съ удоволствиата и съ собственитѣ си интереси, си приготвяватъ, тоже, едно трудно бждѣще. Като сѣ обичали само себе си, като не сѣ спомогнали, не сѣ утѣшили, ни сѣ облекчили никого, тѣ не намиратъ никаква симпатия, никаква помощъ въ този животъ. Уединени, изоставени, за тѣхъ врѣмето истича еднообразно, монотонно и медленно. Една навѣсена мѣхнотия, една неизвѣстностъ, пълна отъ тегостъ ги стѣнява. Съжеляванието на изгубенитѣ часове, на изгубеното врѣме, умразата на мизернитѣ интереси, въ които сѣ вдавали, всичко това ги грижи и ги къса. Тѣ страдайтъ, скитатъ се до тогава, до като имъ дойде една добра мисль и свѣтне въ тѣхния мракъ, като една надежна заря; до тогава, до ка-

то, по съвѣтитѣ на единъ благосклоненъ и освѣтенъ Духъ, тѣ скжсатъ произведно течната мръжа, която ги държи и се рѣшижтъ да влѣзхтъ въ единъ по-добъръ нхтъ.

Положението на самоубийцитѣ има голѣма аналогия съ това на криминалнитѣ прѣстѣжници; но нѣкога то бива и по-лошево. Самоубийството е една сърдечна слабостъ, едно криминално дѣло, слѣдствиата му сж страшни. Спорѣдъ изражението на единъ Духъ, самоубиецътъ *не отбѣзва скуциността, освѣтл да намѣри мжката*. Всѣкой отъ насъ има длѣжности, една миссия да изпълне върху земята, да прѣкара нѣкои опити за собственната си полза и свое повишение. Да търсимъ да се оттеглимъ, да се освободимъ отъ земнитѣ злини прѣди означеното врѣме, значи да присилимъ естествения законъ; всѣко присилване на този законъ, произвежда една силна реакция за виновния. Самоубиецътъ не се отървава отъ физическитѣ страдания: Духътъ му остава свързанъ съ това плътнo тѣло, което той мислѣше да унищожи; той прѣтърпѣва медленно всичкитѣ фази на разваленото тѣло и труднитѣ чувствувания се умножаватъ, вмѣсто да се намаляватъ. Далечъ отъ да съкрати съ това опита си, той го продължава безконечно; лошото му положение, неговото смущение сжществуватъ дълго врѣме подиръ растрояването на тѣлото му. Ще му бжде нужно изново да пристѣпни къмъ опититѣ, които той вѣрваше да е избѣгналъ чрѣзъ смъртта, когато тѣ се породихж отъ неговото прѣминяло. Трѣбва да дерзни да ги начне въ по-лоши условия, изново да начне стѣпка по стѣпка пълния съ прѣчки нхтъ и, за това, да прѣтърпи още едно по-трудно прѣбраждане отъ това, що той иска да избѣгне.

Страданията подиръ смъртта на тѣзи, които сж осжде ни на смъртъ, сж страшни; описаниата, които даватъ нѣкои славни убийци, сж въ положение да расклатѣхтъ най-ягкитѣ сърдца, като показватъ на челоувѣческото сждилище скърбнитѣ слѣдствиа на смъртното наказание. Повечето отъ тѣзи нещастници се нахождатъ впадени въ едно силно раздражение на люти чувствувания, които ги правѣхтъ яроетни. Страхотата на тѣхнитѣ прѣстѣпления, погледитѣ на тѣхнитѣ жертви, имъ се виждатъ че ги послѣдватъ, че ги пробождатъ, като

мечъ, халлуеинации и страшни сънища — тази е участъта, която ги чака. Повечето да отвлѣкжтъ вниманието на своитѣ болки, се обръщатъ къмъ въплътенитѣ, за да ги подканятъ на подобни криминални прѣстѣпления. Други, едробени отъ бѣхтаннето на тѣхната съвѣсть, като отъ единъ непогасимъ огънь, търсѣжтъ безъ отдихъ, безъ почивка, едно прибѣжище, което се не намира. Подъ стѣпкитѣ си, наоколо си, навредъ, тѣ вѣрватъ, че гледатъ трунове, образи запланителни и локви отъ кръвь!

Ложитѣ Духове, върху които пада тѣжкий товаръ на тѣхнитѣ грѣшки, сж въ невъзможность да прѣдвидѣжтъ бѣдѣщето. Тѣ не познаватъ нищо отъ върховнитѣ закони. Течноститѣ, съ които тѣ сж обвити, припятствуватъ на всѣко отношение съ по-горнитѣ Духове, които искатъ да ги отвлѣкжтъ отъ тѣхната недѣятелность, отъ тѣхната наклонность; но, не имъ е възможно по причина на тѣхното просто и необразовано естество — почти материално, и по причина на тѣхнитѣ ограничени познания. Отъ това слѣдва, че тѣ се намиратъ въ едно съвършено неизвѣстно положение, и иматъ наклонность да вѣрватъ че страданията, ще бѣдѣжтъ вѣчни. Тѣй, нѣкоя изъ мѣжду тѣхъ, напоени още отъ прѣдрасѣдѣцитѣ на църквата, се мислѣжтъ, че сж въ ада. Растроени отъ завистъта и умразата и наклонни къмъ злото, много отъ тѣхъ, за да намѣрижтъ едно развлечение въ грижитѣ си, търсѣжтъ да подведѣжтъ слабитѣ хора. Наставени подиръ тѣхъ, тѣ имъ вдѣхвватъ нещастни вдѣхновения. Но малко-по-малко, отъ тѣзи нови невъздържности произхождажтъ нови страдания. Произведената реакция отъ злото ги поставя подъ едни, отъ течности по-мрачни, мрѣжи. Мраковетѣ ставатъ по съвършенни; единъ по-тѣсенъ мраченъ кръгъ се изобразява около тѣхъ, и трудното и наскърбително прѣбраждане се исиравя прѣдъ тѣхъ.

По тихи биватъ тѣзи, които сж се разкаяли, които, вдадени въ Божиата воля, знаѣжтъ врѣмненото приближавание на опититѣ, и сж рѣшени да задоволяжтъ вѣчното ежделище. Съвѣстното бѣхтанне, като освѣтлява, до нѣйде, душата имъ съ единъ неопрѣдѣленъ день, позволява на добритѣ Духове да се вмѣкнѣжтъ, за да ги вразумѣжтъ и изобилно насърдѣжтъ и посвѣтватъ.

Шейкспиръ — Спиритистъ

отъ

Одугаръ

(Прѣводъ отъ Френеки).

Веднѣжъ, като четѣхъ статиата на Шлегеля по драматическата литература, бѣхъ пораженъ на слѣдующето мѣсто:

„Легката и прозрачна фигура на Ариеля заставлява челоуѣка да признае въ него единъ въздушенъ образъ: това се потвърждава и отъ самото му име, както и името Калабала, показва тежкий елементъ на земята. Нито тѣзи, нито други нѣкои ще сж аллегорически олицетворения — тѣзи живи сжщества сж съ доста опрѣдѣлено индивидуално (лично) сжществувание.

Въобще, въ книгата си: „Сънища посрѣдъ лѣтни ноци“, въ вълшебнитѣ части на Макбета, най-сетнѣ навредъ, гдѣто Шейкспиръ се е въоръжавалъ съ народнитѣ вѣрвания, ввежда невидимото присѣтствие на Духоветѣ, и възможността да се съобщава съ тѣхъ е била истинската цѣль на този истиненъ поетъ, който, като прониква въ тайната на вътрѣшния животъ въ природата и самитѣ скрити сили, не обръща внимание на радоститѣ отъ материалния механизъмъ. По тази гонима цѣль само единъ Данте може да се сравни съ Шейкспира“.

И като четѣхъ тази статийка, почнахъ да размишлявамъ за съчинениата на безсмъртния Шейкспира и казвахъ на себе си, че Шлегелъ трѣбва да е правъ, като казва, че този великъ поетъ е билъ спиритистъ, може би даже и медиумъ. Взехъ моливото и се замислѣхъ дълбоко.

„О, само да се появи на повикванието ми! Този часъ флуидътъ (Fluide) завлада ржката ми и написа слѣдующето: „Азъ не съмъ този, когото вий викате; азъ съмъ старийтъ ви приателъ — А. Дюма; но азъ мож да ви обяснѣх това, което происхождаше въ душата на този знаменитъ авторъ. „Едно врѣме сжществуваше въ Англия една секта, която се прѣпоръчваше, че приема вдъхновения отгорѣ, т. е. утвър-

ждаваше, че получавала съобщения отъ същества, които сж напустили земята. Шейксниръ, като принадлежалъ по рождение на народния класъ, знаелъ тѣзи вѣрвания и, като ги искавалъ на яве, привличалъ къмъ себе си благосклонността. Но, бързамъ да кажж, че той билъ съгласенъ съ тѣхъ въ собственното си убѣждение, както и билъ единъ отъ най-прочутитѣ медиуми въ Англия въ XVI столѣтие“.

Азъ прѣдложихъ на Дюма слѣдущия въпросъ, който той, впрочемъ можеше да прочете и въ моитѣ мисли „Ако азъ повикамъ Шейкспира, той ще ли се яви?“ отговорътъ бѣше: „Опитайте се, съберѣте си всичкитѣ мисли, и нека желанието ви се отправи къмъ него!“ Азъ се покорихъ на това и съ всички сили се отпавихъ съ горѣща молитва. Слѣдъ нѣколко мигновения, флуидътъ даде направление на ржката ми и се начърта слѣдущето: „Другарьо мой, ето го: да, той е тукъ и азъ съмъ развълнуванъ, както вастъ!“ И азъ бѣхъ дѣйствително твърдѣ развълнуванъ, азъ чувствувахъ себе си въ присѣйствието на този гений, къмъ когото всѣкоги съмъ храняла такова дълбоко удивление.

Другъ флуидъ овлада ржката ми, и ме застави да напишж ясно слѣдущето:

„Господине, прѣмногo ще се зарадвамъ, ако се върнж на земята, за да могж да послужж за утвърдението на вѣрванията, които сж били главното утѣшение на безпокойния ми животъ. Да, азъ бѣхъ духъ и отъ тогива, както и тука, въ небеснитѣ сфери, често съмъ питалъ себе си, нѣма ли да кажжтъ смъртнитѣ, като четжтъ съчиненията ми: „Но вѣрно е това, че този, когото сме признавали за гений, е билъ Духъ, слѣдователно, вѣрванието не е безосновно творение на болния мозъкъ.

Надѣждата, че моитѣ съчинения ще могжтъ да послужжтъ за нравствената поддържка на спиритизма, е възбуждала въ мене голѣма радостъ. Ако бѣхте ме повикали порано, щѣхъ да счетѣж за длъжностъ да се явиж на вашето повиквание, защото за мене всѣкой Духъ е братъ. Да, всѣка душа, способна да разбере безконечното величие на спиритизма, ми е до висока степенъ симпатична. Ако вий ми кажете, че не сте до толкова знаменитъ да се осмѣлите и пови-

като единъ толкова прочутъ писателъ, то ще ви отговорѣхъ, че вий ме оскърбявате. Моитѣ съчинения сж чловѣческо произведение, и тукъ тѣ се цѣнятъ твърдѣ низко. Въ нашитѣ области генийтъ, когото ний наричаме величието на душата, може да е само очищение свойственно на душата; за насъ нѣма значение тѣхната голѣма или малка земна извѣстность. Колко учени и колко знаменити люди ме викахъ, съ които не ми е никакъ било приатно да встъпѣхъ въ флуидическо съобщение! А съ колко, напротивъ, прости и неизвѣстни смъртни, бихъ се разговарялъ съ радостъ, за да имъ съобщѣхъ истината за сегашния животъ, за този животъ който ний наричаме *загробенъ*!

„Добрийтъ и симпатиченъ Духъ, който ви говори за моитѣ спиритически вѣрвания, бѣше правъ. Въ Англия сжществуваше още въ XVI столетие спиритическа секта. Тѣ не сж карали масситѣ да имъ говорѣхъ, а сж имали свои вдѣхновения, откъдѣто имали видѣния и можали да заста-вляватъ духоветѣ да имъ се явяватъ, както медиума Виллямсъ. Азъ не притежавахъ тази дарба, но присѣдствувахъ на сеанси и съмъ виждалъ духове; тѣ се разговаряхъ съ мене, и азъ можахъ, най-сетнѣ, да се убѣдѣхъ въ истината, че този животъ почва за чловѣка тъкмо тогава, когато той се освобождава отъ своето чловѣческо облѣкло.

„Въпрѣки това, въ послѣднитѣ години на живота си, азъ имахъ редъ явления; често пакти чувствувахъ себе си прѣнесенъ въ областта на ефира; съ голѣма отчетливостъ и опрѣдѣленность се появи въ мене чувството, че моитѣ двѣ природи се раздѣлѣхъ. Мисълта ми, съвършено ясно ми говори: „Ти си тамъ, гдѣто се намиратъ духоветѣ; ти си тамъ, гдѣто ще се отправишъ веднага слѣдъ смъртта си“; моето флуидическо зрѣние се завлада отъ пълна прозорливостъ, азъ видѣхъ тѣзи небесни области; видѣхъ духове съ флуидическитѣ имъ тѣла. Но, отъ друга страна, като хвърлихъ погледъ на земята, видѣхъ си чловѣческото тѣло, лѣжащо на постелката ми мъртво и блѣдно. При това зрѣлище душата ми се напълни съ тъга. Моята небесна природа обичаше тази земна природа, и желанието да се върне пакъ въ живота ѣхъ овлада. Бърже азъ се спустихъ; въ едно мигно-

вение духътъ ми, като да бѣше парилизованъ; слѣдъ това азъ отново почувствувахъ себе си свързанъ съ земната си обвивка; но, като се присторихъ на умрѣлъ, азъ много добръ помнихъ всичкитѣ впечатления, които азъ самъ испитахъ въ състоянието на единъ духъ; въспоминанието за това кратко прѣдставление на бѣдѣщото останѣ въ мене ясно и опрѣдѣлено.“

„Вървайте ме, брате мой по спиритизма, че съ радостъ ще се явявамъ, за да окажиѣ поддържката си на спиритизма. Мозъкътъ ми не е помраченъ съ по-голямѣ земни слави, и често си казвамъ съ жарко чувство: „Прославяватъ Шейкспира за гений, но никой не помислюва да се помоли за душата му!“

Моето самолюбие не съществува вече, но душата ми живѣе и страдае.

УилIAM Шейкспиръ“.

За Планетитѣ.

отъ

Одуаръ

(Прѣводъ отъ Френеки.)

Всичкитѣ ли планети сѣ населени?

Ето въпросътъ, който съмъ прѣдложилъ на моя прѣвѣсходенъ Духъ, който често ми се явява и се намира въ четвъртата сфера — слѣдователно, който е прѣчистенъ и вишъ духъ. Ето що той ми отговори:

„Безчисленно множество планети има; всичкитѣ сѣ населени съ същества, които иматъ душа и тѣло, но се различаватъ по физическитѣ си форми, както и всичкитѣ иматъ ржцѣ, нозѣ, глава и мозъкъ, т. е. въ умственитѣ си дѣятелности, тѣ приличатъ едно на друго, както едно песъчно зърно — на друго. У всичкитѣ тѣхни добри и лоши инстинкти свободната сила на волята позволява имъ или да слѣдватъ добритѣ си инстинкти, или пъкъ да се прѣдаватъ на злитѣ; тѣ сжщо иматъ прѣдвѣдѣние, което имъ посочва, кое е лошо, кое добро: всички сѣ отъ божественно происхождение и по същество — безсмъртни.

„Вашитѣ писатели — материалисти, които утвърждаватъ, че чловѣкъ не е друго нищо, освѣнъ повече усъвършенствувано отъ животнитѣ, и считатъ себе си за умни като вѣрватъ въ това, въ това отношение по-малко добръ разсждаватъ отъ послѣдния дивакъ, съзнавайке въ себе си тайния инстинктъ, който казва, четой е, по сжщество, съвѣршенно другъ, никакъ животно, даже умно животно. Животното има душа, но тази негова душа е способна да въсприема само впечатления; тя не е нито разумна, нито вѣчна. И да допуснемъ даже, че душата на животното е дѣйствително еднаква по сжщество съ чловѣческата душа, пакъ това не е друго нищо, освѣнъ единъ слабъ отѣлськъ, който нѣма достатъчно сили, за да може да отдѣли душата отъ земната си обвивка. Най-добръ можемъ да ѝ сравнимъ, като капка вода, която можемъ да отдѣлимъ отъ морето, *взето, като цѣло*. Разлѣта на дъситѣ, тя блѣщи на слънцето; но тя е пакъ вода, пакъ море. Скоро въздухътъ и слънцето ще ѝ изсушатъ тя е живѣла, но най-сетнѣ се свършва. Душата е животно частица, която се отдѣля отъ *това цѣло*, което е душата на вселенната, душата на безконечния и вселенния Богъ. Тази частица дава животъ на тѣлото и се установява въ душата; тя придава на тази материя инстинктитѣ и разнитѣ родове умове. Но когато обвивката се унищожи отъ смъртта, въ нея не остава достатъчно сила, достатъчно индивидуалностъ, да се създаде още веднѣжъ въ сжщество: тя се разрушава и испарява въ пространството.

Но чловѣкъ, т. е. сжществото, което Богъ сътворилъ, за да нареди безконечността и да му е другаръ въ вѣчността, има разумна и вѣчна душа; частица, която му е дадена отъ първото му въплъщение, която е достатъчно силна и могществена, за да не се разруши, когато настѣпи първий периодъ за разложението на чловѣческата обвивка; тя се организира въ първата сфера, наречена чловѣческа и става флуидна. Слѣдъ това изново се въплъщава и, за да се прѣчисти и усъвършенствува, прѣтърпѣва цѣлъ редъ послѣдователни въплъщения, достига, слѣдъ нѣколко вѣка трудъ, състоянието на единъ чистъ духъ, на небесенъ духъ, и слѣдъ това се назначава за нея въковното Божественно сжществуване.

Каквато и да е била формата на тѣлото, достигнала въ ниска или висока степенъ на съвършенство, човѣческата душа на всичкитѣ планети е вѣчно и божествено сѣщество.

„Но тѣлата на обитателитѣ на разнитѣ планети се различаватъ не само по форма и видъ, но и по веществото, което ги образува. Веществото е различно на всѣка планета.

Когато земнитѣ астрономи говорѣтъ, че на еди-кая си планета не може да сѣществуватъ обитатели, вслѣдствие нейното астрономическо положение, трѣбва да знаемъ, че тѣ се основаватъ въ тѣзи си разсѣждениа върху потребноститѣ на земната човѣческа природа. Но не е така: всѣка планета си има особно свойствено на ней основно вещество. Тѣлото на нейнитѣ обитатели е направено отъ вещество, което да съотвѣтствува на астрономическото положение и основното вещество на тази планета, за която сѣ създадени. Тѣй, обитателитѣ на планетитѣ, които сѣ най-близо до тѣзи сѣбѣли центрове, които ви наричате *Слънца*, иматъ тѣла, направени отъ вещество, което е приспособлено за този блѣсъкъ и жаръ. Съ една дума, всѣка планета има човѣчески тѣла, приспособени на нейната организация: самитѣ слънца иматъ обитатели.

„Ако ме попитате, какъ могатъ да живѣятъ въ тѣзи распалени срѣди, ще ви кажѣ: земний човѣкъ се задушавъ въ водата и умира, рибата умира отъ задушавание, ако се извади отъ водата, която е за ней необходимий естественъ елементъ. Това сравнение е твърдѣ просто, но то изразява моята мисль.

Планетата Юпитеръ, или по-добрѣ да кажемъ, планетата, така наричана отъ вашитѣ астрономи, е населена съ хора, два пѣти по-високи отъ обитателитѣ на земята. Веществото, което съставлява тѣхнитѣ тѣла, по нищо не прилича: нито по видъ, нито по съставъ, нито по нѣщо, извѣстно на вашата планета.

„Обитателитѣ на планетата Марсъ, сѣщо сѣ сътворени отъ вещество, свойствено на тази планета.

Назованата отъ мене планета Юпитеръ ми напомнюва за една малка исторійка, която ще ви покаже, какъ ученитѣ отъ всѣка една планета могатъ да грѣшатъ.

„Веднѣжъ единъ уменъ астрономъ отъ планетата Юпитеръ, като опитвалъ новоизработения си инструментъ, открилъ вашата земя. Тутакси той свикалъ ученитъ си събратъ. И ето, всичкитѣ тѣзи учени господа отпразвили трѣбата къмъ вашия шаръ и всички, съ общо съгласие обявили, че то не било планета а откъслѣкъ отъ Юпитеръ, и едногласно рѣшили че този аеролитъ, вслѣдствие своето астрономическо положение, не може да бѣде населенъ.

„Тѣзи учени господа били далечъ отъ да мислятъ за милионитѣ люди, които живѣятъ на земята, за всички шумъ, който тѣ произвеждатъ. Колко поразени отъ удивление щѣха да бѣдѣтъ тѣзи г-да, ако бѣше имъ се казало, че земята не само че е населена, но че даже това послѣдно болшинство се мисли за единичкитѣ обитатели на вселенната и съ гордостъ казва, че всичкиа миръ билъ създаденъ за удовлетворение на тѣхното зрѣние, съ единственната цѣль да образува прѣкрасенъ сводъ надъ тѣхната планета!

„Понеже въ разнитѣ планети има безконечно разни тѣлесни форми и лица, нееднакви елементи въ кръвта, ще сѣ различни и въ зрѣнието. Напримѣръ, зрѣнието на обитателитѣ въ Марсъ не търпи дневнитѣ лъчи: тѣ спятъ въ това врѣме, когато слънцето свѣти; кога настане нощта, тѣ се разбуждатъ и се занимаватъ съ работитѣ си.

„Зрѣнието на хората въ Меркурий, напротивъ, търпи слънчевитѣ лъчи и е твърдѣ остро; то распознава прѣдметитѣ на голѣмо расстояние, половинъ пѣтъ по-силно отъ това на земнитѣ обитатели.

„Сжщото нѣщо е и за слуха; и той не е еднакво развитъ въ всичкитѣ планети. Напримѣръ: слухътъ на жителитѣ на Венера е толкова остъръ, щото тѣ могатъ да чуватъ грѣма на пушка, грѣмихта отъ съседнитѣ планети. Гласътъ имъ сжщо е много ясенъ: тѣ могатъ да се повикватъ на расстояние отъ нѣколко мили, но обикновенниятъ имъ разговорливъ гласъ не е високъ а приатенъ.

„Ако сега ме помолите да ви раскажа нѣщо за нравитѣ на коя-да-е отъ тѣзи планети, ще бѣдѣ много затрудненъ въ избора си, коя отъ между всичкитѣ безчисленно множество планети да имамъ прѣдъ видъ, защото не съмъ успѣлъ още

да обиколѣж всичкитѣ. Ако на васъ е безразлично, азъ ще изберж два шара, които съставляватъ кжситѣ точки на тази велика стълба на прогресса, гдѣто душата се организува, послѣ се съвършенствува и прѣчиства по такъвъ начинъ, щото става духовно сжщество.

„Стълбата се начинава съ *Уединена*¹⁾, която да кажемъ че е **а**; *Чудесната* ще е **х**, а земята **z**.

„На планетата *Уединена* се отправѣжтъ изново създаденитѣ души, които се намиратъ още въ състояние на зародиши. Тамъ тѣзи зародиши души се трудѣжтъ да се организуватъ; небесний флуидъ (fluide) се вселява въ чловѣческото тѣло, сърсѣдоточава се и съставлява личностъ. Тази душа, сетнѣ околoduшникъ (perèsprit), се подвѣрга на още нѣколко въплъщения, слѣдъ които съзнава своята тождественностъ, и захваща да разбира, че въ него (тѣлото) има двѣ различни помежду си природи. Когато, въ началото относително въплъщението ви казахъ, че perèsprit (околoduшника) се въплъщава два или три пжти, съ това не оказвамъ възможността за прѣдварителното му въплъщение още до появяванието му на земята. На земята околoduшникътъ достига вишата степенъ на прѣчистване. Слѣдъ послѣдното испытание въ тази планета тѣ свѣршватъ своето прѣчистване въ различнитѣ небесни сфери.

Но да се повърнемъ къмъ обитателитѣ на планетата, която нарекохме *Уединена*.

Тѣлата, които заключаватъ душитѣ имъ, които сж още въ зачатѣка, сж твърдѣ груби, тѣхъ можемъ да ги сравнимъ съ безобразнитѣ форми, които ваятельтъ си прави, прѣди да създаде своя идеалъ.

Уединенцитѣ не сж високи и сж съвършено мѣхнати. Тѣхното лице е широко, плоско, чъртитѣ имъ едва ли показватъ нѣщо и малко се различаватъ; въ размжтенитѣ имъ очи едва се познава сианието на душата. Краката имъ тлъсти и ржцѣтѣ малки, даже твърдѣ грозни: тѣ прѣдставляватъ първия опитъ на безжественниа работникъ.

¹⁾ По-право би било да наречемъ това начало на стълбата *Уединение*, но прѣвеждаме го *Уединена*, за благозвучие така, както и въ руский прѣводъ.

„Живѣйтъ по сѣща начинъ, както и животнитъ на тази планета. Храната имъ състои отъ сухи корени, растения, плодове и малки птичета, които тѣ ѣдѣтъ сѣщо сурови; като ги оскубѣйтъ, посиваватъ ги съ единъ видъ пеперь, който получаватъ, като растрѣйтъ цвѣта на едно отъ дърветата си.

Когато настане суровото врѣме прѣзъ годината заравятъ се въ трапища изъ горитѣ, повечето направени отъ глина и тамъ стоѣтъ зимнитѣ мѣсеци. За да могатъ да изгонѣтъ отъ себе си утечението прѣзъ празното врѣме, тѣ се занимаватъ съ музика и съ приготвление на музикални инструменти. Забѣлѣжителното е, че тѣзи хора не сѣ се още отърсили отъ варварското си състояние и нѣматъ понятие отъ никакви искусства, нито пъкъ за нѣкоя наука, а твърдѣ много забѣлѣжителни съ своето музикантство: тѣ сѣ докарали искусството на пѣнието и музиката до такава степенъ на съвършенство, отъ което много далечъ стоѣтъ земнитѣ обитатели. Въ тѣхъ музикалниятъ гений е изумителенъ. и не е като дарба на отдѣлни лица, а всички го притежаватъ. Въ тѣхъ нѣма нотна музика: всѣкой съчинява, импровизира. Тридесетъ музиканта, по вдѣхновение, образуватъ хоръ, който би възхитилъ най величественный *dilletanti*

По тѣхний образъ на музиката и пѣнието се отличава отъ вашето: тѣ особенно се старѣйтъ да подражаватъ хиляди природни гласове, като почнемъ съ тихия трепетенъ вѣтрецъ, който вълнува листата, до разтърсителния ударъ на грѣмотевицата. Когато се съберѣтъ съ стотина души, за да прѣдадѣтъ прѣлѣстъ на мелодията, изведнѣжъ нѣкои отъ тѣхъ захващатъ да подражаватъ жалостнитѣ гласове на природата, когато настѣхва буря. Когато се съберѣтъ много музиканти, съ помощта на малкитѣ флейти и много други инструменти, повечето отъ тѣхъ направени отъ трѣстика, захващатъ да подражаватъ искусни крѣсѣци, които издаватъ птицитѣ при връщание на гнѣздото си, а най-много поразителнитѣ крѣсѣци на дивитѣ животни. Оркестърътъ, малко-по-малко, захваща да става по-силенъ и по-силенъ — и ето ти едно прѣдставление на вѣтъра, който начинава силно да духа: ти слушашъ какъ вѣйкитѣ на дърветата се мърдатъ и удрѣтъ една въ друга; слѣдъ тсва настѣхва буря, глухий шумъ на грѣма, и най-

сетивъ ударъ отъ тръмотевица; и всичко това се извършва прѣвѣсно. Наконецъ, Оркестрътъ играе *piano* и *pianissimo*. Разнасятъ се нѣколко весели гласа: тѣ подражаватъ несхватимитѣ шумове на природата, когато бурята утиква, дърветата отрѣсватъ останитѣ капки вода, останяла измежду листата имъ и когато птицитѣ прѣхвъркатъ отъ клонъ на клонъ и оглушаватъ въздуха съ веселитѣ гласове. Това е великолѣпно: може да се каже, че ирисхтствувашъ на това величественно врѣлище.

„За права на Уединенитѣ не трѣбва да се каже нищо, защото тѣ нѣматъ никакво законодателство. Въ тѣхъ бракътъ не сѣществува, но всѣкой си избира другарка, и отъ неж го раздѣля застарелий животъ.

„Тѣ се раздѣлятъ на хиляди племена; всѣкое племе си има началникъ, единственното назначение на когото е да стои на глава на своето племе въ случай на война.

„Войнитѣ между уединенитѣ произлизатъ всѣкоги отъ завистъ, защото едно отъ племената занимава по-голѣмата частъ отъ плодородната земя, нежели другитѣ останжли. Оржжието имъ никакъ не е смъртоносно: то състои отъ пръчки, издѣлани отъ дърво и отъ прашки за хвъргание на камъне. Едничката имъ военна тактика се заключава въ това, щото да заварятъ неприятеля си ненадейно съ хитростъ или измѣна.

„Тѣ нѣматъ никаква религиа. За Бога иматъ само едно мжгливо понятие, като за върховенъ владѣтель на небото и земята; тѣ Му се поклоняватъ като падатъ съ лице на земята при изгрѣванието и засѣданието на слънцето.

„Планетата Уединена е расположена въ остъта, която съставлява десетата окръжностъ на етирния кръгъ. Земята се намира въ втората окръжностъ.

„Обема на тази планета е десетъ пхти по-малкъ отъ обема на земята; тя има само 10 милиона жители, така щото по-голѣмата ѣ частъ имъ е неизвѣстна още.

„Тѣ не сж съумѣли да покорятъ нито моретата, нито рѣкитѣ, нито дори и рѣкичкитѣ; водата имъ се струва като непрѣодолимо прѣпятствие.

„Почвата на това малко кжлбо е съставена отъ вѣществува съ твърдѣ ярки цвѣтове: планинитѣ иматъ червени, зелени, сини и желти слоеве. Флората ѳ е до толкова мизризлива, щото цвѣлата планета е напълнена съ благоухание.

„Фауната, която се намира тука така сжщо въ състояние на грубъ безформенъ очеркъ, е твърдѣ странна и чудновата. Уединенцитѣ не сж покорили никакви животни, ако и да има малки животни, твърдѣ силни и бързи, които би могли отлично да замѣнятъ нашитѣ лани.

„Да оставимъ сега тѣзи диваци и да се занимаемъ съ прѣкрасната планета „Чудесна“ и съ нейнитѣ жители.

„Тази планета подиръ земята е най-много отишла напредѣ, както по степенята на прѣчистванието, така и по организациата на духовното сжщество; тука даже нѣкои чедовѣчески науки сж повече напреднжли, отколкото на земното кжлбо.

„Тя е десетъ пѣти по-голѣма отъ земята; почвата ѳ едно стѣ най-великитѣ чудеса на творението и това е-което е направило да се нарича Чудесна.

„Тя се намира далечъ задъ сферата, която е достижна на врѣнието на вашитѣ астрономи, даже и при помощта на най-добритѣ имъ инструменти; но тя може да се види отъ планетитѣ, които вий наричате Марсъ и Юпитеръ.

„Тя е заобиколена съ твърдѣ умѣренъ въздушенъ слой. Онова, което вий наричате тѣло, е съставено у тѣхъ отъ съвршенно други елементи: то има бѣлъ цвѣтъ, който малко додръзва на сивъ; кръвта червена: тя образува дебели вени, които пѣстрѣтъ кожата на тѣзи хора. Рѣстътъ имъ е два пѣти по-голѣмъ отъ земния; чъртитѣ имъ се така сжщо различаватъ отъ вашитѣ. Да ви изобразѣ тѣхния портретъ е доста затруднително. Венчкитѣ тѣхни чувства сж двойни. Дрѣхата имъ състои отъ дълѣкъ платъ, който се повдига отъ двѣтѣ страни до колѣнетѣ. Женитѣ носѣтъ сжщата дрѣха, но съ по-свѣтли цвѣтове и по-богато украсена.

„Чедовѣческитѣ науки цвѣтѣтъ у Чудеснитѣ; тѣ сж направили откритиа до които земнитѣ обитатели, може би, никога не ще достигнатъ. Така, тѣ прѣди два вѣка сж вече открили способъ да плаватъ въ въздуха. Тѣхнитѣ пощи вървятъ по въздушенъ пѣтъ; своитѣ въздушни балони тѣ управ-

ляватъ съ сжщо такава леснина, както нашитѣ мореплаватели параходитѣ. Тѣзи балони иматъ форма на малки параходчета; тѣ иматъ така сжщо котви, винтове, мачти, кормила и единъ урѣдъ въ видѣ на цилиндрическо колело, който прибира въ себе си въздуха и го исхвърга отъ двѣтъ си страни, като образува по такъвъ начинъ прѣдѣ балона празнина, въ която той се хвърга съ твърдѣ голѣма бързина.

„Въздухътъ, който е потребенъ за надувание на балона, Чудеснитѣ произвеждатъ посредствомъ химически процесъ.

„На земята, въ етирнитѣ области, на морето, на всѣкадѣ тѣ иматъ огромно число способности за прѣнасяние, колкото бързи, толкова и остроумни.

„На планетата Чудесна има руда, която съдържа единъ елементъ, който по своитѣ свойства, напомня земния магнитъ, но само че е много по-прѣвѣсходенъ по своята сила. Този магнитъ се приспособява отъ Чудеснитѣ за прѣнасяние. Ижтищата отъ тази система сж устроени по такъвъ начинъ, щото на извѣстни разстояния сж направени подвижни машинни стълбове, на които постоянно удри една желѣзна ржка. Колесницитѣ, които трѣбва да се привличатъ, сж направени отъ такива вещества, на които най-много дѣйствува магнита. Колесницитѣ се пуцатъ на пжтя и тѣ отиватъ до най-близкия стълбъ. Тогава стълбътъ се отиѣстя и колесницитѣ продължаватъ пжтя си, притѣгляни отъ слѣдущия стълбъ. По тѣкъвъ начинъ тѣ прѣминаватъ баснословни разстояния съ невѣроятна бързина. Може да се каже че у Чудеснитѣ не сжществува разстояние.

„Електрическитѣ сили се ерѣщатъ на тази планета така сжщо въ много-по-голѣмо количество отколкото на земята: развити и съединени заедно, тѣ се употребяватъ за много нѣща.

Чудеснитѣ иматъ огромни морета и рѣки, които сж много по-широки отъ американскитѣ: и тѣзи и онѣзи се крѣстосватъ отъ множество всевъзможни параходи, които се отличаватъ по своитѣ странни форми, а особено по здравината, съ която тѣ противостоятъ на яростта на вълнитѣ. Трѣбва да напишж цѣла книга ако бихъ поискалъ да ви обяснѣхъ научнитѣ, а особено оптическитѣ открития, напра-

вени отъ безчисленитѣ учени на планетата Чудесна. Тѣ сѣ дошли дори до тамъ, щото посредствомъ химически процесъ, създаватъ тѣло или по-добрѣ казано, същество, на което тѣ придаватъ странни, чудновати форми и му съобщаватъ искусственъ животъ, така щото тѣзи същества, като се гледа по степенъта на свършенството на своето устройство, живѣйтъ нѣколко дена или нѣколко часа. За тѣхното създаване употребяватъ се химически дѣатели, електричество и материя.

„Живописството у тѣзи жители цѣти. То се произвежда по свършенно особенъ способъ.

„Скулптурата така сѣщо е твърдѣ распространена у тѣхъ и се отличава отъ вашата по това, че на неѣх гледатъ като на идеално искусство: нейнитѣ прѣдмети никога не се взематъ отъ дѣйствителността, а всекога отъ областъта на фантазиата.

„Всичкитѣ тѣхни произведения на скулптурата сѣ издѣлани отъ зеленикъвъ или млѣчно-бѣлъ камѣкъ, или отъ камѣкъ съ розови отѣнки. Често тѣ правѣтъ красиви групи, въ които всичкитѣ тѣзи три различни цвѣта се примѣсватъ съ много добъръ вкусъ.

„Искусството да обработватъ дърво, металъ и различни камѣни е достигло до висока степенъ на свършенство.

„Храмоветѣ имъ, напримѣръ, както вѣтрѣ, така и вѣнъ прѣдставляватъ една мозаика; тѣзи мозаики сѣ произведения на искусствата и изобразяватъ политическата и религиозна история на Чудеснитѣ.

„Ако искате да знаете нѣщо за политическитѣ и общественитѣ учрѣждения на Чудеснитѣ то ще ви кажа, че цѣлата планета е раздѣлена на единадесетъ царства, които броѣтъ всеко едно отъ тридесетъ до четиредесетъ милиона жители. Всичкитѣ се управляватъ отъ по единъ *Примаса*, който се ползува съ неограниченна власть; но и той отъ своя страна е подчиненъ на друга власть, сѣщо неограниченна, която се нарича свѣрхчеловѣческа, т. е. божествена и се намира въ рѣцѣтъ на духовенството. Свещеницитѣ не могатъ да се мѣсятъ въ държавнитѣ и челоуѣческитѣ работи, до като Примаса се ползува отъ властъта си мѣдро, справедливо и разумно; но щомъ захване да злоупотрѣбѣва, да исказва само-

властие, да прави жестоки работи, или се окаже неспособенъ, то събира се божественъ Съвѣтъ, призовава го, сѣди го и го обявява уволненъ отъ длъжностъ.

„Примаситѣ живѣятъ въ великолѣпни дворци и окръжени съ многочисленни придворни.

„Войнитѣ на Чудесната сѣ страшно смъртоносни: отъ балонитѣ въ неприателската войска се хвърлятъ сандѣча, които съдържатъ гръцки огънь и запалителни бомби, които иматъ въ себе си житкостъ, която се запалва. Но такъвъ начинъ цѣли армии се унищожаватъ съ огънь. Чудеснитѣ нѣматъ барутъ, но иматъ топове, които хвъргатъ камъни на твърдѣ далечно разстояние.

„Срѣдната продължителностъ на живота у Чудеснитѣ е отъ 100 до 120 години.

„Колкото се отнася до религиата, то у тѣхъ има нѣколко секти, но всичкитѣ признаватъ единъ върховенъ и безсмъртенъ Богъ. Тѣ се покланятъ на истинния Богъ, но не сѣ имали още божествени пророци и не сѣ така добръ познати съ великитѣ и високи вѣчни истини, както хората на земята, на които ги е открилъ Самъ божествения Иисусъ.

„Тѣ иматъ много символи на божеството, така щото невѣжитѣ захванахъ да се покланятъ на самитѣ символи.

„Тѣхнитѣ религиозни обряди напомнятъ язическитѣ обряди на земята; тѣ примѣсватъ къмъ тѣхъ пѣние, игри и прѣнасяние жертва различни посветени животни.

„Колкото се отнася до научната и историческата литература, то Чудеснитѣ въ това отношение сѣ твърдѣ богати, тъй като тѣ отъ повече отъ хиляда години знаатъ единъ способъ, който напомня вашето книгопечатание.

„Тѣ иматъ едини знакове, които изобразяватъ не букви, а думи, така щото достатъченъ имъ е единъ само знакъ за да напишатъ и най-дългата дума.

„Романтическата и чувствителната литература у тѣхъ е съвършено неизвѣстна; тя зависи отъ туй че жената у Чудеснитѣ не е обградена съ никакво романтическо и идеално обожание. Съ неѣ се отнасятъ сѣщо както съ мъжетѣ; съ една дума жената за Чудесния е сѣщо такава сѣщество, както и мъжътъ: то е само отъ други полъ. Впрочемъ, обитателницитѣ на Чуде-

сната нѣматъ ни онази прѣлестъ, ни онова необяснимо обол-
щение, съ които се отличаватъ женскитѣ същества на много
други планети. Мажетѣ цѣнятъ въ ней физическата сила и
способността да бѣде добра домакинка; тамъ нѣма много-
женство, но има система на разводи, която позволява твър-
дѣ легко да се развали сключениа съюзъ.

„Ето обозрение, твърдѣ непълно, съзнавамъ, на пла-
нетата, която послѣ земята е най-повече напреднала по сте-
пенята на душевното съвършенство“.

ВКРАТЦѢ ОТГОВОРЪ

на

Д-ръ Головина.

Въ брой 12, мѣсецъ декемврий, отъ миналата година,
на периодическото списание „Свѣтлина“ прочитахме една ста-
тия подъ заглавие: „За Спиритизма въ свѣрска съ душевни-
тѣ болѣсти“.

Авторътъ на тази статия е Д-ръ Головина. Отъ нача-
лото още казва се на читателитѣ, че въ всичкитѣ народи се
забѣлѣжвало една наклонностъ, едно стрѣмление къмъ мист и-
цизма и къмъ свѣрхестественнитѣ нѣща, и, безъ да даде ни-
какво тълкувание на тая наклонностъ и това стрѣмление, ми-
нува веднага въ цитиране наблюдениата и мнѣниата на нѣ-
кои доктори по медицината, които сж имали занятие съ бо-
лѣсти на лудитѣ, върху спиритизма, и по тѣхното мнѣние,
авторътъ искава, че спиритиститѣ сж хора съ *слабъ умъ,*
душевно болни, свѣтрци, нервозни и умствено побъркани.
За подвърдение на домогванието си цитира единъ примѣръ
подъ наблюдението на нѣкой си докторъ Драгомановъ, кой-
то наблюдавалъ въ Харковската клиника подобенъ единъ слу-
чай. Нѣкой си жбаръ, като се занимавалъ много съ спери-
тизма, полудѣлъ; и единъ другъ отъ доктора Кюллера за ед-
на майка съ дѣщеритѣ си, които, тоже, стъ занятие съ спи-
ритизма, се побъркали въ ума. На конецъ, авторътъ дава въ
заклучение съвѣтъ на Българитѣ, че трѣба да се пази́тъ

отъ хипнотизма, а най пазе отъ спиритизма ако искатъ да не полудѣжтъ (sic.)!

Това е мнѣнието на докторъ Головина, което всѣкой може да тълкува, както му харесва. Обаче, едно нѣщо искаме да попитаме докторъ Головина: **лудостта болѣсть ли е или не?** Ако е болѣсть, то безъ друго тя е обща за всички отъ каквото тѣ и съловие да еж; ако, напротивъ, не е болѣсть, тя пакъ принадлежи всѣкому. Слѣдователно, защо докторъ Головина отдава това прѣимущество особно на спиритиститѣ?

Нѣщата по свѣта се тълкуватъ отъ каквато точка зрѣние ги земне човекъ; изобщо, всѣкой ги тълкува тѣй, както се камира умствено — *положение*, което много зависи отъ *срѣдината*, въ която се камира субекта; понеже, каквато тя и да дѣде, трѣба субектитъ да се постави въ *равновѣсие* съ неж. Този е естественния законъ както за физическитѣ нѣща, тѣй и за умственитѣ и моралнитѣ.

Человѣческото положение е подложено на разни измѣненния — измѣненния, които зематъ своето начало отъ окръжащитѣ прѣдметни влияния. Най — наскърбений човекъ, щомъ се намѣри въ едно весело общество, измѣнява се и става подобенъ горѣ-долу съ другитѣ; тѣй и най-веселий се измѣнява, като види една наскърбителна сцена. Туй доказва, че човекъ е едно много деликатно сжщество, относительно умственното си положение. Прѣдѣли мѣжду мъдростта и лудостта не сжществуватъ: всички еж много или малко луди, както сж много или малко мъдри, относительно разсжждениата си.

Истинската лудост е слѣдствие на единъ болѣзнавъ зародишъ. Лудий зжбаръ когото докторъ Головина прѣвежда за примѣръ, и безъ спиритизма щѣше, рано или късно, да попадне подъ една сериозна болѣсть.

Знае се отъ опитъ, че, като сжществува единъ болѣзнавъ зародишъ въ нѣкого, той може да се развие въ разни мѣста по тѣлото и подъ разни видове. Тукъ въ прѣдметния зжбаръ се забѣлѣзва, че той въ начало билъ вѣдденъ въ пианство, което безъ друго е слѣдствие на една болѣзненна причина. Щомъ той началъ да се занимава съ спиритизма, страстьта къмъ пианството изчезва — и по причина на туй

умствено, може би, прѣсилено занятие, тя се замѣстя отъ едно растройство на умственнитѣ сили. Нищо по-естественно.

Отъ това слѣдва ли, че всичкитѣ спиритисти сѣ луди, лекоумни и безумни? Да ли Уилямъ Круксъ, Руселъ Валласъ, Фламарионъ, Леонъ Денисъ, Евгений Нусъ, Аксаковъ и други тѣмъ подобни сѣ безумни и луди? Подобно нѣщо само тѣзи, които се намиратъ въ луднитѣ заведения, може да си помислижтъ, понеже тѣ по-необходимостъ трѣба да бѣдѣтъ уподобени съ срѣдината що сѣ натоварени да управляватъ.

Докторъ Головина като не говори за спиритизма въ никакъ друго отношение, освѣнъ въ това на своето занятие, види се, че малко понятие има отъ тая наука, която свързва видимитѣ съ невидимитѣ, която е назначена отъ провидѣнието да докара едно равновѣсие, една хармония въ умственнитѣ и морални дѣйствиа на чловѣчеството, и която, основана върху божественнитѣ неизменяеми начала, се распространява отъ день на день повече между цѣлий просвѣтенъ свѣтъ.

Нѣма още половинъ вѣкъ откакъ спиритизма е началъ да се развива, и то рѣдко ще де намѣри нѣкоя, даже и най-долнитѣ държави, дѣто да нѣма спиритическо общество. И тѣзи общества днесъ иматъ, за развитие на тѣхното начало, повече отъ сто периодически списания. Едно множество, което се радва на единъ подобенъ напръдѣкъ, може ли да бѣде исцѣло лудо и безумно? Както и да е, то е все повече умно на число отъ всичкитѣ луди и тѣхни управители.

На конецъ докторъ Головина съвѣтѣва българитѣ да се пазижтъ отъ спиритизма, като отъ чумата, безъ, обаче, да обяснява, коя е лошата страна, на спиритизма.

Отъ наша страна ний ще кажемъ, че спиритизма е една отъ най-добритѣ морални науки; че той е най-добрата душевна храна, най-добрата религиозна подпорка; че той обема най-добритѣ и благородни основи за всѣко чловѣколюбиво общество; че въ него сѣществѣва Божественъ прѣстъ. — Въ това отношение его какъ се изразява славниятъ английскій натуралистъ Руселъ Валласъ, въ своето напоследокъ издадено съчиние: „Чудесата и Новия Спиритуализмъ“ — съчинение,

което по неговитѣ практични изслѣдвания и опити, направилъ значителенъ шумъ между просвѣтениа свѣтъ:

„Спиритизмътъ, казва той, е една експериментална наука, чрѣзъ която може да се приготвя самата умствена основа на една истинска философия и една чиста религиа. Той унищожавя думитѣ *свѣрхестественно* и *чудовно*, като расиространява законнитѣ дѣйствиа и естественното влияние. Като прави това, той зема и тълкува това, що се намира истинско въ суевѣриата и въ прѣдполагаемитѣ чудеса отъ всичкитѣ врѣмена. Той, и само той, е въ положение да съгласи противомеслящитѣ. Той трѣбва, най-сетнѣ, да произведе въ челоуѣчеството съгласието, относително религиитѣ, които отъ толкова вѣкове сж единъ неприкѣснѣтъ источникъ на несъгласие и на безчетни злини. И това той може да го направи съ доказателства въ ржка, отъ колкото съ една само вѣра, като се основава на дѣлата, отъ колкото на теориитѣ. По тозъ начинъ той е въ положение да докаже, кое е происхождението на тѣзи поучения, които хората сж тѣй често земали, като происходящи отъ Божеството.“

На копецъ, прѣди да свършемъ този нашъ кратъкъ отговоръ, ще кажемъ въ заключение, че неможе да бжде противъ спиритизма, другъ освѣнъ този, който не вѣрва въ Бога, а вѣрва въ *неант'а*, освѣнъ този, който не вѣрва, че душата е безсмъртна, а вѣрва, че всичко е за челоуѣка, докато живѣе; и че при всички тѣзи казани думи, а не факти отъ страна на докторъ Головина, ний не вѣрваме да се влада отъ подобни мнѣния. Дай Боже!

МОРАЛНИЙ ЖИВОТЪ

(Леонъ Денизъ).

Всѣкой челоуѣкъ носи, запечатано въ себе си, въ свѣстѣта си, въ разума си — началнитѣ правила на моралния законъ. Този законъ въ този свѣтъ се потвърдява. Всѣкой знае, че сторено добро произвежда на творителя си една вжтрѣшна приатностъ, единъ видъ душевно разширение и тайно задоволение; а пъкъ грѣшкитѣ, напротивъ, ни докарватъ често

сърбъ и съжаление. Но това потвърждение, тъй различно споредъ хората, е много неопрѣдѣлено, недостатъчно отъ точка зрѣние на справедливостъ. Религииѣ сж потвърдили това начало съ проповѣдванитѣ отъ тѣхъ наказания и награди за въ бѣдѣния животъ. Обаче, лишени отъ основа, изложени на съмнението отъ повечето, въпрѣки вниманието, което бѣхж упражнили върху общества на срѣдния вѣкъ, се указахж като недостатъчни за напрѣдъ да отдалечатъ челоуѣка отъ пѣтищата на сластолюбіето.

Прѣди драмата на Голгота, Исусъ прѣдизвѣсти хората съ единъ другъ утѣшителъ — Духътъ на Истината, който трѣбва да постанови и донѣлни учението му. Този Духъ на истината дойде и говори на земята; той распространи наврѣдъ гласа си.

Осемнадесетъ вѣка подиръ смъртта на Христа, свободната дума и мисль, като се распространихж върху земята, науката, като опита небесата, челоуѣческото благоразумие, като се разви, намѣри се сгодния часъ. Духоветѣ дойдохж вкупомъ да поучаватъ своитѣ земни братя на закона на безконечния напрѣдѣкъ и да испѣлнѣхж Исусовото обѣщание като въздигнахж поучението му, като обяснихж притчитѣ му.

Спиритизма ни дава ключа на Евангелието. Той ни тълкува темната и скритата мисль. Още повече, той ни прѣдава върховния и опрѣдѣления моралъ, чието величие открива свѣрхчелоуѣческото начало.

Наконецъ, истината се разгласява изведнѣжъ върху всичкитѣ народности, по такъвъ единъ начинъ, щото никой да не може да ѣ измѣни, нито унищожи: не е само единъ челоуѣкъ, а единъ купъ апостоли, които сж натоварени да поучаватъ хората. Гласоветѣ на Духоветѣ ѣ провъзгласяватъ вредъ мѣжду цивилизования свѣтъ, и, благодарение на този всемирень и постояненъ характеръ — това Божие откровение противостои на всичкитѣ нападения и на всичкитѣ инквизиции. Може да се разруши поучението на одного челоуѣка, да се фалсифициратъ, да се унищожѣтъ неговитѣ дѣла, но кой може достигнѣ и отблжснѣ жителитѣ въ пространството? Тѣ знахж да играхж всичкитѣ лоши щѣния и да отнесахж драгоцѣнното сѣме въ най-отдалеченитѣ мѣста. Огтамы про-

исхожда силата и скорошното разпространение на спиритизма, неговото прѣимущество върху всичкитѣ поучения, които сж били прѣди него и които сж приготвили неговото пришествие.

Върху свидѣтелствата на хиляди души, които дохождатъ въ всѣко мѣсто, посредствомъ медиумитѣ, да опишатъ задгробния животъ, да изобразятъ тѣхнитѣ вѣрни чувства, тѣхнитѣ радости и болки, ще се положи основата на спиритическия моралъ

Незарисимий моралъ, този който материалиститѣ опитахж да устроитъ, се люлѣе отъ всичкитѣ вѣтрове по-причина че нѣма здрава основа. Моралътъ на религиитѣ, като подбуждителна сила, се вдъхва най-паче отъ страха на адскитѣ мъчения — лъжливо чувство съ което се унижаваме. Философията на Духоветѣ иди да поднесе на човѣщината едно морално подкрѣпление другояче въздигнато, единъ идеалъ другояче благороденъ и великодушенъ. Нѣма вѣки вѣчно наказание, но справедливото слѣдствие на дѣлата пада върху творителя имъ.

Духътъ се намира на всѣхдѣ. Ако прѣсили моралния законъ, той помрачава съвѣстѣта си; той става материалистъ, силата се съ собственитѣ си ржцѣ. Но като практикува закона на доброто, като завладява грубитѣ страсти, той става по-легкъ и се приближава малко по-малко къмъ щастливитѣ свѣтове.

Разгледанъ подъ подобенъ единъ видъ, моралний животъ се налага, като едно строго задължение на всички тѣзи, които иматъ каква-годѣ грижа за участѣта си. Отъ това слѣдва необходимостѣта на една душевна хигиена, която се приспособява на всичкитѣ наши дѣла, като съхранява нашитѣ духовни сили въ равновѣсие и хармония. Ако се изисква да подложимъ тѣлото, това смъртно облѣкло, това разрушително орждие, подъ заповѣдитѣ на физическия законъ, за да утвърдимъ съхранението му и дѣйствието му, то се изисква още повече да бдимъ върху усъвършенствуването на тази душа, която е нашето непогубително Азъ, и отъ положението на която зависи нашата участъ за въ бѣдѣще. Спиритизмътъ ни приготвява елементитѣ за тая душевна хигиена. Познанието на вѣрната цѣль за съществуването, има безбройни послѣдствия за подобряването и възвишението на човѣка. Да узна-

еме гдѣ отиваеме, има за непосредствено слѣдствие да утвърдимъ нашитѣ вѣртки и да укажемъ, че нашитѣ дѣла сж едно силно подбужденіе къмъ съставения идеалъ.

Поучениата на *неант'а* прѣдставляватъ този животъ, като единъ неисходенъ пжтъ и логически достигатъ до *сансуализма*¹⁾ и до безпорѣдка. Религиитѣ, като зематъ съществуваніето за едно дѣло на лично спасение—и то твърдѣ проблематически, разглеждатъ го подѣ една егоистическа и много ограничена точка на зрѣніе.

Съ философията на Духоветѣ тази точка на зрѣніе се измѣнява, перспективата се разширява. Това, което трѣбва ний да издирваме, не е земното благополучіе, но е едно непрѣкъснато подобръніе, и срѣдството, за да исполнемъ това съществуване, е наблюдението на моралния законъ подѣ всичкитѣ му форми.

Съ единъ подобенъ идеалъ, едно общество е неразрушимо; то прѣзира всичкитѣ измѣненія, всичкитѣ случки. То расте въ нещастіето, то намира въ злополучіето срѣдствата да се възвиши надъ себе си. Общество, лишено отъ идеалъ, умаено отъ софизмитѣ на *сансуалиститѣ*, трѣбва да се разврати и да отслабнѣ; неговата вѣра въ напрѣдка къмъ справедливостта изгасва въ най-голѣмата си сила; за малко врѣме то става тѣло безъ душа и фаталически става жертва на неприателитѣ си.

Блаженъ е человекътъ който, въ този пленъ отъ мракъ и отъ примки животъ, постоянно върви къмъ една възвишена цѣль, която той различава, познава и въ която той е увѣренъ. Блаженъ е този, който се вдъхва отъ едно върховно вдъхновение въ дѣлата си и отива напрѣдъ. Той бива хладнокрѣвенъ къмъ удовольствията, къмъ тѣлеснитѣ искушения; лъжливитѣ изгледи на богатството нѣматъ влияние върху му. Пжтешественникътъ къмъ цѣльта що го вика: той се стрѣми къмъ неж!

¹⁾ Наука, която отдава всичкитѣ идеи на чувствителното начало.

ХИПНОТИЗАТОРА ФЕЛДМАНЪ

Хипнотизатора Фелдманъ е единъ отъ най-прочутитѣ хипнотизатори както въ Россия, така и въ цѣла Европа. Той е излѣкувалъ безброй болни лица, които прѣди това сж били безуспѣшно лѣкувани отъ най-знаменититѣ медици. Ще приведемъ единъ случай, който срѣщаме въ брой 4 отъ 26 Януарий 1892 г. на рускиа журналъ „Ребусъ“, единственна въ Россия журналъ, който се занимава специално съ спиритизма, хипнотизма, магнетизма и ясновидѣнието.

„Извѣстний хипнотизаторъ г. Фелдманъ, като напустя Петербургъ, по пътя си задираница, спрѣ се за малко врѣме въ г. Вилна, гдѣто, спорѣдъ думитѣ на „Вилненский вѣстникъ“ катадневно го посѣщавала маси болни. Въ сжщия вѣстникъ намираме описание на едно излѣкуване чрѣзъ внушение на студента—медикъ отъ Харьковския университетъ г. Б., който отъ шестъ години насамъ не можалъ да вижда съ лѣвото си око. По диагнозата на харковския профессоръ Гиришманъ, болния ималъ парализирани зрителнитѣ нерви. Г. Фелдманъ въ присѣствие на докторитѣ Тигръ и Скомаровский, съ помощта на внушение, възстановилъ зрѣнието и г. Б. сега много хубаво виждалъ съ това око всичкитѣ прѣдмети, но за всѣки случай той, съ помощта на сжщото внушение, билъ прѣдаденъ въ властта на харковския профессоръ Данилевский“.
